





دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

گروه روان‌شناسی کودکان با نیازهای خاص

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی کودکان با نیازهای خاص

اثربخشی آموزش تکالیف نظریه ذهن بر مهارت زبان و رفتار سازشی

دانش‌آموزان ناتوان ذهنی

استاد راهنما:

دکتر مختار ملک‌پور

استاد مشاور:

دکتر احمد عابدی

پژوهشگر:

شمسی پورسالمیان

مهرماه ۱۳۹۱

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقیق موضوع این پایان‌نامه متعلق به دانشگاه اصفهان است.



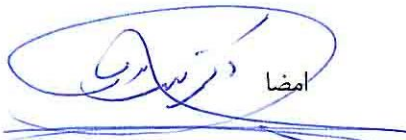



دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی
گروه روان‌شناسی کودکان با نیازهای خاص

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی کودکان با نیازهای خاص
خانم شمسی پور سالمیان
تحت عنوان

اثر بخشی آموزشی تکالیف نظریه ذهن بر مهارت زبان و رفتار سازشی
دانش آموزان ناتوان ذهنی

در تاریخ ۱۳۹۱/۰۷/۲۹ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

- | | | | | |
|--|------|-----------------------|--------------------------|-----------------------------|
|  | امضا | دکتر مختار ملک پور | با مرتبه‌ی علمی استاد | ۱- استاد راهنمای پایان‌نامه |
|  | امضا | دکتر احمد عابدی | با مرتبه‌ی علمی استادیار | ۲- استاد مشاور پایان‌نامه |
|  | امضا | دکتر احمد یار محمدیان | با مرتبه‌ی علمی استادیار | ۳- استاد داور داخل گروه |
|  | امضا | دکتر کریم عسگری | با مرتبه‌ی علمی استادیار | ۴- استاد داور خارج از گروه |

امضای مدیر گروه



با تشکر از:

جناب آقای پروفیسور دکتر مختار ملک پور، به خاطر دقت نظر و راهنمای‌های ارزنده و ارائه ایده‌های نظری و عملی موثر در تمام مراحل پژوهش.

باتشکر از:

جناب آقای دکتر احمد عابدی که با توجه و دقت نظر خویش، در این پژوهش راه‌گشای من بودند.

با تشکر فراوان از:

"پدر و مادر" مهربان و دلسوزم

و

همینطور "محمد، نورا، فرزانه، حمزه و پرستو" به خاطر همه‌ی دلگرمی‌ها و حمایت‌هایشان.

باتشکر از دوستان گرامیم:

آقای عباس نسیان، خانم یلدا مختاری و خانم معصومه پیروز به خاطر حمایت‌های علمی‌شان.

با قدرکانی از:

مسئولان و معلمان محترم مدرسه استثنایی فرشچیان شهر اصفهان که نهایت همکاری را در طول جمع‌آوری داده‌های پایان‌نامه باینده داشتند.

تک‌تیم به:

تمامی کودکانی که نقایص ژنتیکی و محرومیت‌های محیطی باعث شده است که برچسب استثنایی بودن بخورند و نیازمند امکانات و آموزش‌های ویژه باشند.

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی اثربخشی آموزش تکالیف نظریه ذهن بر مهارت زبانی و رفتار سازشی کودکان با ناتوان ذهنی آموزش‌پذیر بوده است. پژوهش حاضر به صورت آزمایشی و با استفاده از طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل انجام شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات از مقیاس رفتار سازشی واینلند، مقیاس رشد زبان اصفهان و مقیاس هوش وکسلر استفاده شد. بدین منظور ۳۰ دانش‌آموز دختر با اختلال ناتوانی ذهنی چهارم و پنجم دبستان، با بهره هوشی بین ۵۵ تا ۷۵ که کنترل شده بود، انتخاب شدند. گروه اول بعنوان گروه آزمایش در معرض مداخلات آموزش مهارت‌های نظریه ذهن (بصورت داستان‌های تصویری) قرار گرفتند و گروه دوم به عنوان گروه کنترل (بدون مداخلات آموزشی) در نظر گرفته شدند. مقیاس هوش اجتماعی واینلند برای ارزیابی تغییر رفتار سازشی و فرم ارزیابی رشد زبان برای ارزیابی زبان بر روی دو گروه قبل و بعد از انجام مداخلات آموزشی اجرا شد. بعد از گذشت ۲ هفته از اتمام جلسات آموزش، پس‌آزمون رفتار سازشی و مهارت زبان از نمونه به عمل آمد. نتایج پژوهش نشان داد که آموزش تکالیف نظریه ذهن بر زبان ($p \leq 0/001$) و رفتار سازشی ($p \leq 0/001$) اثربخش است. همچنین، در زیر گروه مهارت زبان، زبان بیانی و دریافتی، در زیر گروه‌های رفتار سازشی واینلند، خودیاری عمومی، ارتباط و اجتماعی شدن نتایج بدست آمده از لحاظ آماری معنادار بود و در خرده‌آزمون خود رهبری نتایج بدست آمده از لحاظ آماری معنادار نبود. در ضمن خرده‌آزمون‌های خودیاری در غذا خوردن و لباس پوشیدن و جنبشی بدلیل ادغام در خودیاری عمومی مورد ارزیابی قرار نگرفت. بنابر نتایج این پژوهش آموزش تکالیف نظریه ذهن برای عملکرد بهتر اجتماعی و ارتباط کلامی کودک می‌تواند مفید باشد.

واژگان کلیدی: نظریه ذهن، رفتار سازشی، مهارت زبان، ناتوان ذهنی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۱	مقدمه	۱
۲-۱	شرح و بیان مساله پژوهش	۲
۳-۱	اهداف تحقیق	۳
۱-۳-۱	هدف کلی	۳
۲-۳-۱	اهداف فرعی	۳
۴-۱	فرضیه‌ها (در صورت لزوم) یا سوال‌های تحقیق	۵
۱-۴-۱	فرضیه اصلی	۵
۲-۴-۱	فرضیه‌های فرعی	۵
۵-۱	اهمیت پژوهش	۵
۶-۱	متغیرهای پژوهش	۶
۷-۱	تعاریف مفهومی و عملیاتی	۶
۱-۷-۱	تعاریف مفهومی	۶
۲-۷-۱	تعاریف عملیاتی	۶

فصل دوم: پیشینه پژوهش

۱-۲	مقدمه	۸
۲-۲	ناتوانی ذهنی	۹
۱-۲-۲	سیر تاریخی تغییر اصطلاحات و تعاریف ناتوانی ذهنی	۹
۲-۲-۲	طبقه‌بندی ناتوانی ذهنی	۱۲
۱-۲-۲-۲	طبقه‌بندی بر اساس دیدگاه انجمن روانپزشکی آمریکا	۱۲
۲-۲-۲-۲	طبقه‌بندی بر اساس دیدگاه سازمان بهداشت جهانی	۱۳
۳-۲-۲-۲	طبقه‌بندی بر اساس انجمن عقب‌مانده ذهنی آمریکا	۱۳
۴-۲-۲-۲	طبقه‌بندی ناتوانی ذهنی از دیدگاه متخصصان آموزش و پرورش	۱۳
۳-۲-۲	سبب‌شناسی ناتوانی ذهنی	۱۴
۱-۳-۲-۲	عوامل پیش از تولد	۱۵
۲-۳-۲-۲	عوامل مربوط به هنگام تولد	۱۶
۳-۳-۲-۲	عوامل بعد از تولد	۱۷

صفحه	عنوان
۱۹	۳-۲ زبان
۱۹	۱-۳-۲ تعریف زبان
۲۰	۲-۳-۲ اندام‌های گفتاری
۲۰	۱-۲-۳-۲ اندام‌های تنفسی
۲۰	۲-۲-۳-۲ اندام‌های واج ساز
۲۱	۳-۲-۳-۲ اندام‌های تلفظی
۲۲	۳-۳-۲ نظریه در زمینه زبان
۲۲	۱-۳-۳-۲ نظریه فطری نگر
۲۳	۲-۳-۳-۲ نظریه رفتار گرایی
۲۵	۳-۳-۳-۲ نظریه شناختی
۲۵	۴-۳-۳-۲ نظریه تعامل اجتماعی
۲۷	۴-۳-۲ بخش‌های زبان
۲۷	۱-۴-۳-۲ زبان ادراکی
۲۹	۲-۴-۳-۲ زبان بیانی
۳۰	۵-۳-۲ وجوه زبان
۳۱	۶-۳-۲ زبان در کودکان ناتوان ذهنی
۳۱	۷-۳-۲ رفتار سازشی
۳۴	۱-۷-۳-۲ نقش رفتار سازشی در زندگی کودکان با ناتوان ذهنی
۳۵	۴-۲ نظریه ذهن
۳۵	۱-۴-۲ تعریف و اصطلاحات مترادف نظریه ذهن
۳۶	۲-۴-۲ تاریخچه نظریه ذهن
۳۸	۳-۴-۲ تحول نظریه ذهن در کودکان
۳۹	۴-۴-۲ نظریه‌هایی درباره تبیین نظریه ذهن
۴۱	۵-۴-۲ نظریه ذهن در کودکان با نیازهای خاص
۴۲	۶-۴-۲ رابطه بین زبان و نظریه ذهن
۴۳	۷-۴-۲ ارتباط متقابل نظریه ذهن و رفتارهای اجتماعی
۴۵	۵-۲ تحقیقات داخل و خارج از کشور
۴۵	۱-۵-۲ تحقیقات داخلی

عنوان	صفحه
۲-۵-۲ تحقیقات خارجی.....	۴۶
۶-۲ جمع بندی.....	۴۸
فصل سوم: روش پژوهش	
۱-۳ مقدمه.....	۴۹
۲-۳ روش تحقیق.....	۴۹
۳-۳ جامعه‌ی آماری.....	۵۰
۴-۳ نمونه و روش نمونه گیری.....	۵۰
۵-۳ متغیرهای پژوهش.....	۵۰
۱-۵-۳ متغیر مستقل.....	۵۰
۲-۵-۳ متغیر وابسته.....	۵۱
۳-۵-۳ متغیر کنترل.....	۵۱
۶-۳ ابزار گرد آوری داده‌ها.....	۵۱
۱-۶-۳ مقیاس هوش وکسلر کودکان.....	۵۱
۲-۶-۳ مقیاس رفتار سازشی واینلند.....	۵۴
۳-۶-۳ آزمون مقیاس رشد زبان کودکان اصفهان.....	۵۴
۷-۳ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۵۵
۸-۳ نمونه جلسات آموزش تکالیف نظریه ذهن.....	۵۵
فصل چهارم: تجزیه و تحلیل آماری	
۱-۴ مقدمه.....	۵۹
۲-۴ بررسی ویژگی‌های توصیفی.....	۶۰
۳-۴ پیش فرض نرمال بودن توزیع نمرات.....	۶۳
۴-۴ پیش فرض تساوی واریانس‌ها.....	۶۴
فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری	
۱-۵ مقدمه.....	۷۱
۲-۵ تبیین یافته‌های پژوهش.....	۷۲
۱-۲-۵ فرضیه‌های اصلی پژوهش.....	۷۲
۲-۲-۵ بحث در فرضیه‌های فرعی پژوهش.....	۷۳
۳-۵ محدودیت‌ها.....	۷۶

صفحه	عنوان
۷۶.....	۴-۵ پیشنهادها.....
۷۶.....	۱-۴-۵ پیشنهادهای پژوهشی.....
۷۷.....	۲-۴-۵ پیشنهادهای کاربردی.....
۷۸.....	پیوست ۱.....
۸۳.....	پیوست ۲.....
۸۷.....	پیوست ۳.....
۹۱.....	منابع و مآخذ.....

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۵۰.....	جدول ۳-۱: دیاگرام طرح آزمایشی پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل
۶۰.....	جدول ۴-۱: میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون-پس‌آزمون مهارت زبان گروه آزمایش و کنترل
۶۰.....	جدول ۴-۲: میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون-پس‌آزمون رفتار سازشی گروه آزمایش و کنترل
۶۱.....	جدول ۴-۳: میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون-پس‌آزمون زبان بیانی گروه آزمایش و کنترل
۶۱.....	جدول ۴-۴: میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون-پس‌آزمون زبان دریافتی گروه آزمایش و کنترل
۶۲.....	جدول ۴-۵: میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون-پس‌آزمون خودیاری عمومی گروه آزمایش و کنترل
۶۲.....	جدول ۴-۶: میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون-پس‌آزمون اجتماعی شدن گروه آزمایش و کنترل
۶۲.....	جدول ۴-۷: میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون-پس‌آزمون مهارت ارتباطی گروه آزمایش و کنترل
۶۳.....	جدول ۴-۸: میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون-پس‌آزمون خود رهبری گروه آزمایش و کنترل
۶۴.....	جدول ۴-۹: نتایج آزمون شاپیرو - ویلک در مورد پیش فرض نرمال بودن نمرات در جامعه
۶۵.....	جدول ۴-۱۰: نتایج آزمون لوین در مورد پیش فرض تساوی واریانس‌ها در دو گروه
۶۵.....	جدول ۴-۱۱: نتایج تحلیل کوواریانس برنامه آموزش تکالیف نظریه‌ی ذهن بر مهارت زبان دو گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون
۶۶.....	جدول ۴-۱۲: نتایج تحلیل کوواریانس برنامه آموزش تکالیف نظریه‌ی ذهن بر رفتار سازشی دو گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون
۶۶.....	جدول ۴-۱۳: نتایج تحلیل کوواریانس برنامه تکالیف نظریه‌ی ذهن بر زبان بیانی دو گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون
۶۷.....	جدول ۴-۱۴: نتایج تحلیل کوواریانس آموزش تکالیف نظریه‌ی ذهن بر زبان دریافتی دو گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون
۶۸.....	جدول ۴-۱۵: نتایج تحلیل کوواریانس ب آموزش تکالیف نظریه‌ی ذهن بر خودیاری عمومی دو گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون

جدول ۴-۱۶: نتایج تحلیل کوواریانس آموزش تکالیف نظریه‌ی ذهن بر مهارت اجتماعی شدن دو گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون ۶۸	۶۸
جدول ۴-۱۷: نتایج تحلیل کوواریانس آموزش تکالیف نظریه‌ی ذهن بر مهارت ارتباطی دو گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون ۶۹	۶۹
جدول ۴-۱۸: نتایج تحلیل کوواریانس آموزش تکالیف نظریه ذهن بر میزان خود رهبری دو گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون ۷۰	۷۰

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه

کودکان با نیازهای خاص، کسانی هستند که از لحاظ ویژگی‌های خاص جسمانی، ذهنی، عاطفی، روانی و حسی و حرکتی در برخورداری مناسب از تسهیلات و امکانات مختلف جامعه، نیازمند توجه و حمایت می‌باشند. یکی از گروه‌های کودکان با نیازهای خاص را کودکان ناتوان ذهنی تشکیل می‌دهند. ناتوانی ذهنی همواره با اختلال در رفتارهای اجتماعی و زبان همراه می‌باشد. یک عامل خیلی مهم که ممکن است علت مشکلات افراد ناتوان باشد نظریه ذهن آنها است. محققان دریافته‌اند که نظریه ذهن به صورت جدی در افراد با ناتوانی ذهنی آسیب‌دیده است.

نظریه ذهن به کلیت منسجم دانشی درباره ذهن انسان می‌پردازد که افراد معمولاً برای پیش‌بینی و توضیح رفتار خود و دیگران به دست آورده و استفاده می‌کنند (ابداتو، مایرسون و بنسون، ۲۰۰۴). این در حالی است که گروه ناتوانان ذهنی آموزش‌پذیر حدود ۲ درصد از تعداد کل کودکان سنین مدرسه را تشکیل می‌دهند (افروز، ۱۳۸۴). این کودکان، آموزش‌پذیر بوده و قادر به فراگیری حداقلی از اطلاعات عمومی و درس‌های رسمی کلاس از قبیل خواندن و نوشتن و حساب کردن و مهارت‌های مناسب حرفه‌ای و شغلی بوده و می‌توانند در اداره زندگی خود از تحصیل خویش بهره‌مند شوند. ارتقای این توانایی‌ها (رفتار سازشی و زبان) برای مشارکت فرد در مدرسه و جامعه ضرورت دارد، با در نظر گرفتن مشکلات این دانش‌آموزان، اهمیت تحقیق در این زمینه

بخوبی آشکار می‌گردد، لذا توجه به آموزش و پرورش این کودکان در همه حوزه‌های رشدی از جمله رشد زبانی، رشد اجتماعی و سایر موارد حایز اهمیت می‌باشد.

۱-۲ شرح و بیان مساله پژوهش

دو مسئله اساسی که در رابطه با انسان مطرح است، توانایی برای ارتباط برقرار کردن با دیگران یعنی تکلم و سازگاری^۱ با محیط می‌باشد. زبان^۲ و تکلم به فرد امکان می‌دهد با افراد پیرامون خود گفتگو کند. زبان، همچنین امکان فکر کردن درباره چیزها و فرایندهایی را که فرد بطور معمول نمی‌تواند آنها را ببیند، بشنود، احساس کند و لمس کند به او می‌دهد (استرنبرگ؛ به نقل از حجازی و خرازی، ۱۳۸۷). در اصل، زبان دارای دو جنبه اساسی است. اولین جنبه آن دریافت و رمزگشایی درونداده‌های زبانی و دومین جنبه، رمزگردانی بیانی و تولید برون داد زبانی است که در واقع همان زبان ادراکی^۳ (دریافتی) و زبان بیانی^۴ می‌باشد (برک؛ به نقل از سیدمحمدی، ۱۳۸۵). همانگونه که آمد، یکی دیگر از موضوعات مربوط به انسان‌ها، سازگاری است. سازگاری و هماهنگ شدن با خود و محیط پیرامون برای موجودات زنده ضروری است. سازگاری عبارت است از رفتار مفید و موثر انسان در تطابق با محیط فیزیکی و روانی، بگونه‌ای که تنها با تغییرات محیطی هم‌رنگی نکرده، بلکه فرد نیز بتواند در محیط تأثیر گذاشته و آنرا بگونه‌ای مناسب تغییر دهد (بارلو^۵، ۲۰۰۲).

ابعاد سازگاری شامل سازگاری جسمانی، روانی، اجتماعی و اخلاقی است و در راس آنها سازگاری اجتماعی^۶ قرار دارد (اسلامی نسب، ۱۳۷۳). پیش در آمد رسیدن به سازگاری‌های جسمانی، روانی و اخلاقی، سازگار شدن از لحاظ اجتماعی است (والی پور، ۱۳۸۰). در این میان سازگاری اجتماعی انعکاسی از تعامل فرد با دیگران، رضایت از نقش‌های خود و نحوه عملکرد نقش‌هاست که به احتمال زیاد تحت تاثیر شخصیت، فرهنگ و انتظارات خانواده قرار دارد (بیدرمن^۷، ۲۰۰۳؛ به نقل از آخوندی، ۱۳۸۶). توانایی سازگاری با نیازمندی‌های محیطی، ارتباط با دیگران و برآورده ساختن نیازهای شخصی، همگی از جنبه‌های مهم زندگی هستند (مایکل. ام و همکاران؛ به نقل از علیزاده، ۱۳۸۸).

1- adjustment
 2- language
 3- conceptual language
 4- Expressive
 5- Barlow
 6- adjustment social
 7- Biderman

یکی از مولفه‌های سازگاری اجتماعی، رفتار سازشی است. ملک‌پور (۱۳۷۵) بیان می‌دارد، رفتار سازشی عبارت است از توانایی فرد در برآورده ساختن انتظارات و توقعات محیطی بر حسب سن. به عبارتی رفتار سازشی، مجموعه از رفتارهایی است که به افراد در آغاز و حفظ ارتباط مثبت، مشارکت برای پذیرش همسالان و مقابله موثر با مشکلات کمک می‌کند (لو و کارتلج^۱، ۲۰۰۲). شناخت^۲ و سازگاری اجتماعی فرایندهایی هستند که کودکان و نوجوانان را قادر می‌سازند تا رفتار دیگران را درک و پیش‌بینی کنند و تعاملات را تنظیم کنند (اسلاموسکی و دان^۳، ۱۹۹۶). رفتار سازشی به رفتارها و مهارت‌های اجتماعی، شناختی و عاطفی اشاره دارد که کودکان برای سازگاری اجتماعی بهتر به آن نیازمند هستند، علی‌رغم این تعریف ساده، رفتار سازشی مفهومی است که توانایی اجتماعی کودک را توصیف می‌کند. به عبارت دیگر، توانایی کودک است در ایجاد و تداوم روابط رضایت‌بخش با دیگران و اجتناب از بروز رفتارهای منفی که موجب عکس‌العمل‌های منفی از جانب دیگران می‌شود (دان، ۲۰۰۳).

از آنجایی که زبان و تکلم در تمام جنبه‌های زندگی انسان از اهمیت خاصی برخوردار است و از جمله مشکلات کودکان با ناتوانی ذهنی^۴ رفتار سازشی و تکلم می‌باشد. لذا توجه به سازگاری اجتماعی و تکلم در این کودکان از اهمیت برخوردار است. برای ناتوانی ذهنی تعاریف متعددی ارائه شده است. برای مثال، انجمن امریکایی عقب‌ماندگی ذهنی^۵، به افرادی که بهره هوش آنها دو انحراف معیار پایین‌تر از متوسط قرار داشته، حداقل در دو مهارت از مهارت‌های سازشی (مانند مهارت‌های خودیاری و اجتماعی شدن) مشکل داشته و مشکلات آنها قبل از سن ۱۸ سالگی بوجود آمده باشد، ناتوان ذهنی می‌گوید (ادیب سرشکی، ۱۳۸۰).

با توجه به اینکه افراد با ناتوانی ذهنی از توان تکلمی و رفتار سازشی کمتری نسبت به افراد عادی برخوردار هستند، بنابراین کمک به این افراد در رابطه با افزایش میزان سازگاری و تکلم حایز اهمیت می‌باشد. در مورد آموزش مهارت‌های تکلمی و نیز رفتار سازشی چندین راهبرد وجود دارد که یکی از آنها آموزش تکالیف نظریه ذهن^۶ است. درک رفتار دیگران مستلزم نوعی از شناخت اجتماعی به نام نظریه ذهن است که از طریق آن فرد قادر به درک حالت‌های درونی انسان‌ها می‌شود (فلاول^۷، ۱۹۹۹؛ به نقل از امین یزدی، ۱۳۸۶). نظریه ذهن به

1- Low & Cartledge

2- cognation

3- Slawmouk & Don

4- mental disability

5- American association intellectual and developmental disabilities

6- Theory of mind tasks

7- Flavell

توانایی اسناد ذهنی^۱ مانند باورها^۲، امیال^۳ یا نیات^۴ به خود و دیگران و برای پیش‌بینی رفتارهای افراد دیگر بر اساس حالات ذهنی^۵ اشاره دارد (کلو و پرنر، ۲۰۰۴).

برای درک بهتر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان با ناتوانی ذهنی، به همراه بررسی رفتار اجتماعی آنها باید به توانایی شناختی و اجتماعی آنها نیز توجه داشت (سیف نراقی و نادری، ۱۳۸۸). بدین ترتیب این گونه کودکان نیازمند آموزش مناسب در زمینه استدلال^۶ کردن، قضاوت کردن^۷ و مهارت اجتماعی هستند که منجر به روابط اجتماعی مناسب می‌شوند (مایکل، ام و همکاران؛ به نقل از علیزاده، ۱۳۸۸). فقدان مهارت‌های نظریه ذهن با مشکلاتی در زمینه اجتماعی، زبانی و گفتاری همراه است، به همین دلیل نظریه ذهن برای عملکرد اجتماعی و ارتباط کلامی کودک حیاتی فرض شده است (هاگز و همکاران، ۲۰۰۵). تیرون-مارسیوس و نادر-گریسبویس^۸ (۲۰۰۸) معتقدند، ناتوانی ذهنی بر تعاملات اجتماعی و تکلم تاثیر می‌گذارد، آنها رابطه بین زبان، نظریه ذهن و توانایی در تعاملات اجتماعی را که لزوماً چندگانه و دو طرفه هستند، درست می‌دانند.

با توجه به اهمیت رفتار سازشی و مهارت کلامی و تاثیر آنها در دیگر جنبه‌های زندگی فرد، هدف تحقیق حاضر این است که دریابد آموزش تکالیف نظریه ذهن تا چه اندازه می‌تواند در افزایش میزان رفتار سازشی و ارتباط کلامی در کودکان ناتوان ذهنی آموزش‌پذیر موثر باشد.

۳-۱ اهداف تحقیق

۱-۳-۱ هدف کلی

تعیین اثربخشی آموزش تکالیف نظریه ذهن بر مهارت‌های زبان و میزان رفتار سازشی کودکان ناتوان ذهنی.

۲-۳-۱ اهداف فرعی

۱- تعیین اثربخشی تکالیف نظریه ذهن بر مهارت خودیاری عمومی^۹ دانش‌آموزان ناتوانی ذهنی.

۲- تعیین اثربخشی آموزش تکالیف نظریه ذهن بر خودرهبی^{۱۰} دانش‌آموزان ناتوانی ذهنی.

-
- 1- mental documents
 - 2- Beliefs
 - 3- Desires
 - 4- Intention
 - 5- state mind
 - 6- Reasoning
 - 7- Judge
 - 8- Thirion- Marissiaux & Nader- Grosbois
 - 9- self- help general skill
 - 10- self- direction

- ۳- تعیین اثربخشی آموزش تکالیف نظریه ذهن بر اجتماعی شدن^۱ دانش آموزان ناتوان ذهنی.
- ۴- تعیین اثربخشی آموزش تکالیف نظریه ذهن بر ارتباط دانش آموزان ناتوان ذهنی.
- ۵- تعیین اثربخشی آموزش تکالیف نظریه ذهن بر زبان ادراکی دانش آموزان ناتوان ذهنی.
- ۶- تعیین اثربخشی آموزش تکالیف نظریه ذهن بر مهارت زبان بیانی دانش آموزان ناتوانی ذهنی.

۱-۴ فرضیه‌ها (در صورت لزوم) یا سوالهای تحقیق

۱-۴-۱ فرضیه اصلی

آموزش تکالیف نظریه ذهن بر زبان و رفتار سازشی کودکان ناتوان ذهنی موثر است.

۱-۴-۲ فرضیه‌های فرعی

- ۱- آموزش تکالیف نظریه ذهن بر میزان مهارت خود یاری عمومی دانش آموزان ناتوان ذهنی موثر است.
- ۲- آموزش تکالیف نظریه ذهن بر میزان خود رهبری دانش آموزان ناتوان ذهنی موثر است.
- ۳- آموزش تکالیف نظریه ذهن بر میزان مهارت ارتباطی دانش آموزان ناتوان ذهنی موثر است.
- ۵- آموزش تکالیف نظریه ذهن بر میزان مهارت اجتماعی شدن دانش آموزان ناتوان ذهنی موثر است.
- ۶- آموزش تکالیف نظریه ذهن بر مهارت زبان بیانی دانش آموزان ناتوان ذهنی موثر است.
- ۷- آموزش تکالیف نظریه ذهن بر مهارت زبان دریافتی دانش آموزان ناتوان ذهنی موثر است.

۱-۵ اهمیت پژوهش

فقدان مهارت‌های مبتنی بر نظریه ذهن با مشکلاتی در زمینه روابط اجتماعی همراه است، به دلیل اینکه «نظریه ذهن» برای عملکرد اجتماعی و تکلم و گفتار کودک حیاتی فرض شده است، با توجه به اینکه دانش آموزان با کم توانان ذهنی آموزش‌پذیر حدود ۲ درصد از تعداد کل کودکان سنین مدرسه را تشکیل می‌دهند و از آنجایی که فقدان مهارت‌های نظریه ذهن با مشکلاتی در زمینه اجتماعی و زبان همراه است، در صورت انجام تحقیق حاضر روشن خواهد شد که آیا انجام مداخله برای کودکان ناتوان ذهنی می‌تواند در زمینه کسب مهارت‌های سازشی و زبان اثرگذار باشد. از بعد عملی یافته‌های تحقیق برای متخصص برنامه ریزی آموزشی حایز اهمیت است، زیرا می‌توانند این روش را که به لحاظ مهارت‌های زبانی و مهارت‌های رفتار تطبیقی مهم است، در محتوای برنامه‌های آموزشی و متون درسی ویژه این دانش آموزان قرار دهند، ضمناً می‌توان این

روش را به معلمان مدارس ویژه و مدیران موسسات ویژه نگهداری و حرفه‌آموزی دانش‌آموزان ناتوان ذهنی آموزش پذیرد جهت ارتقای سطوح مهارت‌های زبانی و اجتماعی این افراد آموزش داد.

۶-۱ متغیرهای پژوهش

۱-۶-۱ متغیر مستقل: ۱- تکالیف مبنی بر نظریه ذهن

۲-۶-۱ متغیر وابسته: ۱- مهارت‌های زبانی ۲- رفتار سازشی

۳-۶-۱ متغیر کنترل: ۱- هوش

۷-۱ تعاریف مفهومی و عملیاتی

۱-۷-۱ تعاریف مفهومی

۱-۱-۷-۱ تکالیف نظریه ذهن: اصطلاحی است که برای توانایی پیش‌بینی و شرح دادن رفتار خود و دیگران براساس حالات ذهنی به کار می‌رود (رپاچولی، ۲۰۰۳؛ نقل از سیمونز، ۲۰۰۰، ص ۵۶).

۲-۱-۷-۱ مهارت زبان: زبان ارتباط ایده‌ها در یک سیستم اختیاری نماد هاست که بر طبق قواعد مشخص مورد استفاده قرار می‌گیرند تا معنایی را انتقال دهند (دادستان، ۱۳۸۸، ص ۲۰).

۳-۱-۷-۱ رفتار سازشی: رفتار سازشی عبارت است از توانایی فرد در برآورده ساختن انتظارات و توقعات محیطی بر حسب سن (ملک پور، ۱۳۸۷، ص ۱۷).

۴-۱-۷-۱ هوش: وکسلر (به نقل از گراث-مارنات، ۱۳۸۶، ص ۱۵۸) هوش را یک مفهوم کلی تلقی کرده که شامل توانایی‌های فرد برای اقدام هدفمندانه، تفکر منطقی و برخورد موثر با محیط است.

۵-۱-۷-۱ دانش‌آموز ناتوان ذهنی آموزش پذیر: فردی است که به دلیل زیر هنجار بودن رشد ذهنی نمی‌تواند از برنامه‌های تحصیلی مدرسه عادی بهره کافی ببرد و هوشبهر او بین ۵۰-۵۵ تا ۷۰ می‌باشد (سیف نراقی، نادری، ۱۳۸۴، ص ۸۵).

۲-۷-۱ تعاریف عملیاتی

۱-۲-۷-۱ تکالیف نظریه ذهن: از آزمون انتقال غیر منتظره همراه با تکلیف خانه عروسکها برای آموزش باور کاذب استفاده خواهد شد.

۲-۲-۷-۱ مهارت زبان: نمره‌ای که آزمودنی از آزمون مقیاس رشد زبان کودک اصفهان کسب می‌کند.

۱-۷-۲-۳ رفتار سازشی: منظور از رفتار سازشی نمره‌ای است که دانش‌آموز در آزمون مقیاس رشد واینلند کسب می‌کند.

۱-۷-۲-۴ هوش: نمره‌ای که آزمودنی در مقیاس تجدید نظر شده هوش وکسلر کودکان، کسب می‌کند.

۱-۷-۲-۵ دانش‌آموز ناتوان ذهنی آموزش‌پذیر: به دانش‌آموزی ناتوان ذهنی آموزش‌پذیر گفته می‌شود که در مدرسه کودکان با نیازهای خاص دانش‌آموزان ناتوان مشغول به تحصیل باشد.